

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2\(100\)-18-23](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2(100)-18-23)

УДК 7.071.5 : 78 :- 043.86 (430 : 485 : 480)

Кормош Марія Василівна,

аспірантка факультету мистецтв ім. А. Авдієвського

НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київ, Україна; kormoshm.1996@gmail.com;

<https://orcid.org/0000-0003-1172-9764>

РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У ВИБРАНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Стаття присвячена аналізу розвитку музичної освіти (дошкільної, базової шкільної та вищої) у Фінляндії, Німеччині, Швеції у ХХІ столітті. Розкрито основні фактори, які впливають на ефективність розвитку музичної освіти на різних етапах навчання та забезпечують її успішність. Здійснено характеристику структури та особливостей організації музично-навчального процесу в закладах освіти. З'ясовано доцільність упровадження окремих надбань у мистецькій освіті зазначених держав у вітчизняну систему музичної освіти.

Ключові слова: музична освіта, музичне мистецтво, система освіти, Фінляндія, Німеччина, Швеція.

Вступ. Важливу роль у формуванні системи музичної освіти різних країн світу відіграють соціокультурні фактори. В одних державах – це вже наявні педагогічні традиції, закладені видатними педагогами минулого (К. Орф, Ж. Е. Далькроз, З. Кодай, М. Монтессорі), в інших – це врахування соціального клімату, економічних, політичних, інтелектуальних, культурних, етичних чинників, які впливають на формування моделі освіти, суспільної оцінки освітніх процесів у всіх ланках, прихильність до певних навчальних програм та ін. Таким чином, вибудовується цілісна система освіти, спрямована не тільки на засвоєння спеціальних знань, а й на глибинне осягнення власної культури, її унікальності й неповторності.

Вітчизняна система освіти на даному етапі розвитку переживає час глобальних перетворень, які стали поштовхом до її реформування, особливо в шкільній освіті (прийняття Концепції нової

української школи, затвердження нового Державного стандарту загальної середньої освіти та ін.). Ці зміни не оминули й мистецьку освітню галузь, метою якої є, як зазначено у вищезгаданому документі, формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини [7, с. 9]. Для кращої реалізації зазначеної мети, доречним є аналіз системи мистецької освіти (дошкільної, середньої, вищої) провідних країн Європи, її змісту та структури, принципів організації навчального процесу, що дасть змогу підняти українську музичну освіту на новий рівень, сприятиме модернізації освітнього процесу, оновленню наявних навчальних програм, упровадженню інноваційних технологій. Даний аналіз допоможе розкрити кращі сторони вітчизняної музичної освіти, а також виявити недоліки та пе-

рейнати досвід європейських країн для їх подолання.

Найбільш доречними для розгляду в зазначеному аспекті, на нашу думку, є Фінляндія, Німеччина та Швеція, оскільки кожна з цих країн має значні успіхи в організації і запровадженні музичної освіти. Так, Фінляндія є однією з тих країн, що дбають про музичний розвиток усього населення. Це реалізується через доступність освіти для всіх громадян, незалежно від матеріального становища та соціального статусу. Німеччина забезпечує якісну музичну освіту вже з дошкільного віку. Тут діють народні університети для дорослих, які дають змогу навчатися в будь-якому віці. Швеція активно працює над осучасненням системи освіти, що реалізується через вивчення сучасних зразків музичної культури, вибір учителем спільно з учнями тематики уроків. В усіх означених вище країнах проводиться якісна професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, спрямована на вироблення практичного виконавського та педагогічного досвіду.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблема вивчення системи музичної освіти європейських країн є однією з найактуальніших і викликає чималий інтерес серед зарубіжних та вітчизняних науковців. Найбільш ґрунтовний внесок у розробку та дослідження даного питання зробили В. Брайнін (шкільна та вища освіта Німеччини), О. Ваніга (дошкільна і шкільна освіта Фінляндії), Л. Масол (початкова і старша ланки ЗЗСО), Р. Нойман (шкільна та вища освіта Німеччини), І. Сташевська (усі ланки освіти Німеччини), О. Фейчер (організація мистецької освіти у Швеції), В. Черкасов (організація музичної освіти в початковій та старшій школі зазначених країн) та ін. Праці учених розкривають специфіку, принципи побудови та організації музичної освіти вибраних держав ЄС (Фінляндії, Німеччини, Швеції), державну політику в даній галузі освіти, її програмне забезпечення тощо.

Мета статті: здійснити цілісний аналіз розвитку музичної освіти вибраних європейських держав – Фінляндії, Німеччини, Швеції, з'ясувати фактори,

що впливають на успішність її забезпечення; охарактеризувати структуру системи освіти кожної держави, висвітлити особливості організації процесу музичного навчання на різних освітніх рівнях; порівняти системи освіти цих країн з вітчизняною сучасною музичною освітою, з'ясувати доцільність упровадження тих чи інших європейських тенденцій сучасної музичної освіти цих країн для розвитку української музичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Система освіти **Фінляндії** вважається однією з найкращих у світі. Основною метою освітньої політики країни є забезпечення якісної освіти для всього населення, незалежно від соціального статусу, місця проживання, віку, статі, рідної мови тощо. Вивченню мистецтва тут приділяється особлива увага, що підтверджується великою кількістю музикантів у країні. Успішність фінської музичної освіти забезпечується єдністю наступних факторів: здатністю змінюватися з плином часу та реагувати на виклики суспільства; зацікавленістю громадян у якісній музичній освіті; вдало продуманою моделлю фінансування, що дає змогу дітям та молоді навчатись мистецтва незалежно від матеріальних можливостей батьків; змістовно розробленим навчальним планом, який надає широкий спектр можливостей для розвитку творчих здібностей, формування культурної компетентності молодого покоління [2, с. 176].

З 2014–2017 рр. Фінляндія реформувала національну базову навчальну програму на всіх рівнях освіти: дошкільному, базовому і середньому. Як результат, основні навчальні програми тепер складають цілісну лінію усієї системи освіти. Метою реформ було побудувати стійку систему освіти, яка б змогла швидко відповідати на виклики світу. Провідним принципом у фінському освітньому мисленні є правова рівність, що виступає одним із найкращих способів забезпечення якісної освіти, починаючи з дошкільного віку, і дає змогу вибудувати успішне майбутнє і для окремих людей, і для всієї країни [12, с. 1].

На основі національних рекомендацій усі муніципалітети та школи

склали місцеві навчальні програми. Викладання та навчання на основі нових навчальних програм розпочалось восени 2016 року (для початкової, базової та середньої) та восени 2017 року (дошкільна освіта). Особлива увага в процесі реформування приділялася покращенню змісту навчання, спрямованості на розвиток мислення, творчих здібностей та вміння вчитися, а також на вдосконалення шкільної освіти в цілому. Основними підходами організації навчального процесу в даній реформі стали інтегративний та мультидисциплінарний, які сприяють пошуку тих засобів, що дадуть змогу поєднати дисципліни та краще засвоїти навчальний матеріал [12, с. 2].

Відповідно до національних базових навчальних програм (2014, 2015, 2016) важливим завданням освіти є формування трансверсальної компетентності, яку складають наявні знання, уміння, цінності, ставлення до навколишнього світу та волевиявлення. Дана компетентність також означає здатність застосовувати цей комплекс у різних життєвих ситуаціях. Особливого значення надається компетенціям, які пов'язують між собою різні галузі знань і формування на їхній основі певних навичок. У даній програмі зазначені наступні компетенції, якими повинні оволодіти здобувачі освіти протягом усього періоду навчання: освітня (вміння навчатися); культурна (передбачає засвоєння знань про культуру та традиції власної держави та інших країн світу); цифрова (оволодіння цифровими технологіями); компетентність у сфері трудового життя, соціальна (функціонування в соціумі та вміння вибудовувати власне життя), багатограмотність тощо [12].

Реалізація поставлених завдань та формування вищезгаданих компетенцій, зазначених в базовій освітній програмі, починається з дошкільного віку. Музичне мистецтво виступає найбільш ефективним засобом для вирішення даної проблеми. Залучення дітей до спілкування з музикою починається з раннього віку. У Фінляндії існує велика кількість музичних ігрових шкіл для мам і малюків, які вони починають відвідувати з народження дітей. Навчання в цих школах триває

до семи років. Музична освіта в дошкільному віці має на меті виховати в дитини любов до музики та сформувати основні музичні навички в ігровому середовищі. У музичній ігровій школі діти знайомляться з основами музики через такі види діяльності: слухання, спів, римування, рух під музику, гра на інструментах та вивчення звуків, вербалізація та візуалізація музичних ідей. Освітній процес у дошкільних установах є цілісним, музичне мистецтво інтегрується в тематичне навчання, а самі мистецькі дисципліни та інші предмети поєднуються між собою за допомогою використання ігрових прийомів. Такий спосіб організації освітньої діяльності в дошкільних закладах Фінляндії готує дітей до інтегрованого навчання в обов'язковій школі [18]. Ще однією характерною особливістю організації дошкільної музичної освіти даної країни є формування груп дітей за їхніми мистецькими інтересами (образотворче мистецтво, музика), де основна увага приділяється розвитку творчих здібностей з вибраної мистецької галузі.

У базовій освіті музика та образотворче мистецтво вивчаються на одному рівні з іншими дисциплінами: рідна мова та література, іноземні мови, екологічні дослідження, громадянські справи, релігія чи етика, історія, соціальні науки, математика, фізика, хімія, біологія, географія, фізичне виховання, ремесло та домашнє господарство. Суттєвою особливістю фінських шкіл є те, що на одному уроці одночасно може вивчатися декілька предметів, отже, наявна інтеграція змісту освіти.

Починаючи з 4 класу, з'являється багато додаткових дисциплін, серед яких є хоровий спів. Обов'язковим у фінських школах є навчання гри на музичних інструментах з метою виявлення та розвитку творчих здібностей школярів. Таким чином, за весь період навчання в школі діти мають можливість оволодіти навичками гри на багатьох музичних інструментах.

Навчальний план шкіл орієнтований на засвоєння учнями знань власної історичної і культурної спадщини. Так, на уроках музики діти ознайомлюються з народними традиціями, піснями, танцями, що сприяє формуванню

національної свідомості, усвідомленню своєї унікальності та вихованню любові до Батьківщини. Водночас школярі вивчають твори з музичної спадщини інших країн, континентів та на основі наявних знань порівнюють їхні музичні традиції з музичними надбаннями своєї країни.

У школі з 1 по 6 класи на вивчення музики виділяється одна година на тиждень, а з 3 класу – чотири години. З 7 класу музика стає предметом на вибір, і на її вивчення відводиться одна година.

На початковому рівні (з 1 по 6 класи) музику викладає вчитель-класовод, який повинен мати ступінь «Магістра освіти», а з 7 по 9 класи – викладачі-предметники зі спеціалізованою музичною освітою та дипломом «Магістра музики».

Підготовку вчителів музики у Фінляндії забезпечують наступні державні заклади вищої освіти: Академія ім. Я. Сібеліуса, Університет в Гельсінкі (University of Helsinki), Університет прикладних наук м. Ювяскюла (JAMK University of Applied Sciences), Åbo Academy. За основну мету в процесі підготовки майбутніх учителів музики ЗВО ставлять поглиблення теоретичних знань, удосконалення музичних навичок; розвиток дидактичної компетентності, орієнтованої на покращення музичної освіти: оволодіння шкільними навчальними програмами; набуття практичного досвіду викладання музики. Студенти вивчають музичну дидактику, хорову педагогіку, гру на інструменті, сольний спів, історію та теорію музики, фінську/шведську музику, музичну інформатику тощо [15, с. 33].

Таким чином, можна констатувати, що система музичної освіти в Фінляндії є розвинутою на всіх рівнях. Держава активно працює над вдосконаленням власної освітньої системи, її реформуванням, метою якого є оновлення змісту освіти. Навчальні заклади країни, спираючись на основні цілі, що зазначені в національних базових освітніх програмах (від дошкільної до вищої ланки) спрямовують свої зусилля на формування цілісної творчої особистості, обізнаної в сфері культури та мистецтва.

Німеччина, як одна із найбільш високорозвинених країн ЄС, забезпечує якісну освіту для населення за всіма напрямками, зокрема й музичним. Важливим у цьому процесі є врахування глобалізаційний процесів, викликів сучасного світу, модернізації освітнього процесу в усіх ланках відповідно до означених питань, орієнтації професійної підготовки на розвиток основних компетентностей – музично-практичної, науково-теоретичної, психологічної, соціальної, діагностичної та ін. Основним принципом музичної освіти є реалізація особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів, акцентування уваги на музично-творчій діяльності та самореалізації особистості. Успішність музичної освіти на всіх її наявних рівнях забезпечується також завдяки достатньому фінансуванню (базова освіта є безкоштовною; матеріальне забезпечення шкіл відбувається за кошти держави), наявністю висококваліфікованих кадрів; навчальних планів, програм, що передбачають ґрунтовну музично-теоретичну, виконавську підготовку учнів закладів загальної середньої освіти, розвиток у них творчих здібностей та нахилів [6].

Питанням організації освіти займаються Міністерства освіти та культури федеральних земель Німеччини. Усі землі зобов'язані дотримуватися освітніх стандартів, у яких прописані цілі та завдання навчального процесу. Для кожного регіону основним принципом розробки навчальних програм з різних дисциплін, зокрема й музики, є врахування регіональних особливостей (Баварія), розробки єдиних підручників з циклу дисциплін естетичного спрямування (Північна Рейн-Вестфалія), використання інтегрованих предметів та факультативів, розробка інтегрованих програм (Гессен) [4, с. 170–171].

Мистецька освіта в Німеччині є фундаментальною для розвитку особистості. Вона покращує умови для успішної самореалізації особи в практичній діяльності; сприяє емоційному та соціальному розвитку молодого покоління та включенню в життя суспільства. Спрямованість освіти на мистецтво надає широкі можливості для розвитку комунікативних, інтелектуальних та

творчих здібностей. Важливим засобом реалізації поставленого завдання є оволодіння знаннями про власну музичну та культурну спадщину, а також знайомство з найкращими зразками світового мистецтва [10].

Першою ланкою, яка забезпечує початкове знайомство з музикою, є дошкільна освіта. Дошкільне виховання поділяється на дві частини. Дітей до трьох років доглядають у яслах. З трьох років і до початкової школи ними опікуються в дитячому садку. У цих закладах не існує встановлених навчальних програм, але напрямки діяльності та освіта визначаються відповідно до цілей, визначених у кожній із федеративних земель. Освітній процес організовується у формі гри, що сприяє взаємодії та формуванню комунікативних навичок [14, с. 4]. Навчання музики на цьому етапі реалізується у двох напрямках – загальний музичний розвиток дітей у дитячих садках і музичних школах та раннє навчання гри на музичному інструменті. Спілкування дітей з музикою та розвиток їхньої музичальності відбувається через залучення до наступних видів діяльності: слухання музики (знайомство зі звуками навколишнього середовища та їх імітації), спів, гра на створених власноруч елементарних музичних інструментах (або на інструментах орфівського оркестру), ритміка, імпровізація, музичний театр тощо. Особлива увага приділяється інтеграції різних видів мистецтв у процесі спілкування з музикою [5, с. 124].

Шкільна освіта Німеччини має наступні рівні – початкова школа (1–4 класи); другий ступінь першого порядку (з 5 по 10 клас); другий ступінь другого порядку (з 11 по 13 клас). Загальноосвітні школи пропонують урок музики як введення в культуру без спеціалізації (Kulturerschließender Musikunterricht). Основним завданням цього шкільного курсу, поряд із отриманням базових музичних знань (нотний запис, елементарна теорія музики), є опанування музичної культури. У практичній роботі використовують так звані «ігрові плани» (Spielpläne – робочі зошити для вчителя та учнів, назва яких відповідає прийнятому в театрах поняттю «репертуарний план»). У цих зошитах подані теми, які

розглядають безпосередньо на уроках, вони містять інформацію про музичні стилі та жанри, життя та творчість композиторів, нотні приклади їхніх творів, творчі завдання та проекти, які спрямовані на вироблення навичок роботи і самостійно, і в колективі. Також у німецьких школах учні вивчають курс сольфеджіо, де знайомляться з різними музичними формами, головними партіями симфоній та опер, учаться їх розрізняти та визначати на слух [1, с. 13].

Згідно з навчальним планом початкової школи на вивчення дисципліни «Художнє виховання, музика, праця» відведено три години в 1 класі; чотири години з 2 по 4 класи. В середній школі на опанування знань з музики та художнього виховання передбачено 2 години в 5–6 класах, а далі – 1 година [4, с.170].

Право викладати музику надається фахівцям, які закінчили заклади вищої освіти, отримали диплом магістра з двох спеціальностей та пройшли півторарічний рефендеріат (практику під наглядом досвідченого педагога-ментора). У процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва особлива увага приділяється вивченню історії та теорії музики, педагогіки та психології, грі на музичних інструментах, участі в різних хорових, інструментальних колективах, практиці підбору акомпанементу, грі на слух. Таким чином, студенти виходять з університету з достатнім комплексом практичних навичок, що сприяє їхній успішній самореалізації в подальшій професійній діяльності [3].

Отже, Німеччина є прогресивною країною, яка спрямована на забезпечення якісної музичної освіти на всіх її рівнях. Успішність цієї галузі реалізується завдяки вдалому фінансуванню та програмному забезпеченню, врахуванню регіональних особливостей в організації та побудові освітнього процесу, великій кількості годин, відведених на засвоєння знань з галузі музичного мистецтва, наявності професійно компетентних фахівців.

Система освіти **Швеції** викликає значний інтерес у багатьох дослідників. Країна постійно працює над вдосконаленням освітнього процесу, здійснює необхідні реформи для підвищення

успішності здобувачів освіти. Характерною особливістю шведської освіти є її демократичність та доступність. Система освіти складається з чотирьох рівнів: перший – підготовча школа (відповідає вітчизняній дошкільній освіті); другий – школа (1–9 класи); третій – гімназія (є спеціалізованим закладом); четвертий – вища професійна освіта (включає університети, академії і вищі школи, навчання в яких є безкоштовним) [8, с. 64].

Початкове знайомство з музикою тут відбувається в дошкільних навчальних закладах. Метою дошкільної освіти є розвиток навичок самостійності та збагачення духовних цінностей дитини [16]. Залучення дітей до спілкування з музикою відбувається за допомогою таких видів діяльності: спів, танець, ігри-драматизації, а також шляхом організації інтегрованого навчання (музики і малювання, музики і розвитку мовлення) тощо. Дошкільна освіта загалом спрямована на формування особистісної компетенції, початкового розуміння культури, вміння аналізувати власну діяльність; соціальних навичок, мовної та комунікативної компетентностей; розвиток творчих здібностей та здатності передавати власні переживання через мистецьку діяльність; уявлень про прості природні явища [13, с. 49].

У Швеції вивчення музики є обов'язковим з 1 по 9 класи. Надалі (гімназія) музика стає частиною курсу «Естетична діяльність», де є центральним предметом і часто слугує підготовчим етапом для вступу до вищого навчального закладу мистецького спрямування [15, с. 25].

Національна освітня програма з музичного мистецтва базується на засвоєнні знань з музичної грамоти, історії музичної культури, залучення до гри на музичних інструментах, співу. Чинний навчальний план з музики спрямований на розвиток творчої особистості. На думку шведських науковців, даний вид мистецтва сприяє формуванню різних рівнів сприйняття, є важливим засобом розвитку креативного мислення та формування соціальних навичок. У освітній програмі зазначено, що музична освіта покликана забезпечити високі показники оволодіння знаннями з музичної грамоти, історії

музичної культури не тільки власної, а й інших країн, сформувати бажання застосовувати наявний музичний досвід у практичній діяльності (в процесі музикування на дитячих інструментах, співу), вміння працювати самостійно та в колективі [11, с. 355].

Важливою особливістю музичної освіти в загальноосвітніх школах Швеції є відсутність конкретних підручників та сталого музичного репертуару для здійснення навчального процесу. Натомість зміст дисципліни розробляється спільно учителем та учнями, що позитивно впливає на наповненість уроків різноплановим та пізнавальним матеріалом, – відповідно до запитів та інтересів учнів.

Уроки музики у шведських школах мають право проводити тільки вчителі зі спеціальною музичною освітою. На вивчення музики з 1 по 2 та з 5 по 6 класи відводиться одна година на тиждень, у 3–4 та 7–9 класах – по дві години [5, с. 231].

У Швеції підготовка фахівців у галузі музичного мистецтва здійснюється в наступних закладах вищої освіти: музична академія Мальме (Malmö Academy of Music), Інститут освіти в Стокгольмі (The Stockholm Institute of Education), Університет Умеа (University of Umeå). Період навчання може тривати від 4,5 до 5,5 років. Освітній процес будується на обов'язкових та самостійно обраних студентом дисциплінах. Навчання проводиться у формі курсів, які переважно об'єднують у програми. Особливого значення надається засвоєнню знань з педагогіки, методики, історії та теорії музики, цифрових музичних технологій; вивченню фахових дисциплін – гри на музичному інструменті, диригування, вокального виконавства, участі в хорових колективах, ансамблях [15, с. 59–61].

Особлива увага приділяється дослідницькій роботі студентів. Навіть під час інструментальної або вокальної підготовки майбутні вчителі знайомляться з дослідницькою діяльністю та описують її у формі есе про власні творчі пошуки, методи, якими користуються у процесі роботи над творами. Дослідження базуються на аналізі власного досвіду і спрямовані на набуття практичного

досвіду, розвиток рефлексивних вмінь [17]. Таким чином, студент не тільки вдосконалює виконавські навички, а й вчиться аналізувати, описувати власні спостереження щодо практично-виконавської діяльності.

Великого значення в підготовці вчителів музики надається практиці, яка включена в освітній процес усіх періодів навчання і охоплює всі шкільні рівні. Викладати в школі може тільки фахівець, який має диплом магістра. Вчитель, який отримав диплом бакалавра, має право викладати музичне мистецтво тільки з 1 по 3 клас.

Таким чином, можна підсумувати, що Швеція одна з тих країн, яка активно працює над вдосконаленням музичної освіти, покращенням її якості, забезпечує ґрунтовну підготовку фахівців у галузі музичного мистецтва, сприяючи цим підвищенню мистецької компетентності серед населення.

Висновки. Проведене теоретичне дослідження дає підстави стверджувати, що Фінляндія, Німеччина і Швеція активно працюють у напрямку розвитку та вдосконалення мистецької освітньої галузі. Основними чинниками, які забезпечують успішність музичної освіти цих держав на світовому рівні, є: вміння реагувати на потреби суспільства, що відображається через оновлення змісту освіти, спрямованого на формування багатогранної особистості; доступність для населення; вдало розроблена модель фінансування (освіта у Фінляндії та Швеції є безкоштовною на всіх освітніх рівнях; у Німеччині безкоштовною є тільки базова освіта).

Характеризуючи структуру освіти кожної з країн, відмічаємо, що вивченню музичного мистецтва приділяється особлива увага вже на дошкільному та шкільному етапах. У дошкільних закладах вибраних країн процес навчання зосереджений на формуванні творчої особистості, розвитку її комунікативних навиків, інтелектуального потенціалу, збагаченні духовних цінностей, комплексу компетентностей (Швеція), спрямованості на задоволення мистецьких потреб та інтересів (Фінляндія). Навчання проходить у формі інтегрованих занять, що робить освітній процес більш змістовним та цілісним.

Саме такий підхід можна практикувати в дошкільній ланці освітньої системи України, де превалюють самостійні музичні заняття зі своєю структурою, а єдиною формою інтеграції музики з іншими видами діяльності є свята (зазвичай тематичні).

Освітні програми для школи зосереджені на поглибленому вивченні національної та світової музичної спадщини, елементарної теорії музики та сольфеджіо (Німеччина), засвоєнні знань про сучасну музичну культуру (Швеція), розвитку в дітей музично-творчих здібностей, що реалізується через залучення до хорового співу, гри на музичних інструментах тощо. У Фінляндії навчальний процес організовують в інтегрованій формі, дане явище прослідковується й у вітчизняній системі мистецької освіти, особливо в молодшій шкільній ланці. Для Швеції характерним є вільне планування уроків музичного мистецтва, що робить музично-практичну діяльність більш цікавою та творчою. Також освітніми програмами зазначених держав передбачена достатня кількість годин на вивчення даної дисципліни.

Заклади вищої освіти вибраних країн Європи (Фінляндія, Німеччина, Швеція) сконцентровані на підготовці кваліфікованих, професійно компетентних фахівців, які володіють ґрунтовними теоретичними знаннями, виконавськими навичками, вміють аналізувати та досліджувати різні освітні проблеми, реагувати на потреби учнів та в майбутньому зможуть забезпечити високу успішність у даній галузі освіти серед підростаючого покоління. Подібні завдання реалізуються й у вітчизняних закладах вищої освіти.

Таким чином, аналізуючи системи музичної освіти зазначених країн і проводячи паралелі з вітчизняною системою, дійшли наступних висновків: у вітчизняній дошкільній музичній освіті доречним було б поєднання її з іншими складовими змісту на засадах інтеграції, що сприятиме формуванню цілісної картини світу, і в тому числі й художньої картини світу, розвитку інтелектуальних, аналітичних, мистецьких і творчих здібностей дошкільників; що дасть змогу більш ґрунтовно підготувати їх до

навчання в початковій школі, де за сучасними вимогами освітній процес вибудовується за інтегрованим та іншими підходами.

У шкільній музичній освіті бажаним, на нашу думку, є збільшення годин на вивчення музичного мистецтва, що створить можливості для більш ґрунтовного вивчення теорії музики, розвитку музично-виконавських та музично-творчих здібностей.

Подальшого дослідження потребує спеціалізована музична освіта зазначених країн, підходи і принципи її організації, порівняльний аналіз систем спеціалізованої музичної освіти європейських країн і України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

- Брайнин В. Б., Нойманн Р. Музыкально-педагогическое образование в Германии и Болонский процесс. *Музыка в школе*. Москва, 2007. № 3. С. 11–16.
- Вагіна О. М. Ретроспективний аналіз процесу організації музичного виховання у школах Фінляндії. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2018. Вип. 163. С. 175–179. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_163_39
- Донська І. Як влаштована музична освіта в Німеччині: досвід української вчительки. *Освіторія*. 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vlashtovana-muzychna-osvita-v-nimechchini-dosvid-ukrayinskoyi-vchytelky>
- Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
- Рагозіна В. В. Ранній естетичний розвиток дітей у системі дошкільної зарубіжних країн. *Вісник інституту розвитку дитини*. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. 2012. Вип. 24. С. 123–126.
- Сташевська І. О. Система вищої музичної освіти ФРН у контексті євроінтеграційних процесів *Науковий вісник Донбасу*. № 4, 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_4_15
- Типові освітні програми для заклад. заг. серед. освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Світоч, 2019. 336 с.
- Фейчер О. О. Зарубіжний досвід Королівства Швеції у побудові системи управління вищими навчальними закладами мистецької освіти. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності. 2018. Вип. 1. С. 64–77. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknuams_2018_1_7
- Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 240 с. (Серія «Альма-матер»).
- Empfehlung der Kultusministerkonferenz zur kulturellen Kinder- und Jugendbildung (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.02.2007

i. d. F. vom 10.10.2013). URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Themen/Kultur/2007_02_01-Empfehlung-Kulturelle_Bildung.pdf

11. Georgii-Hemming E., Westvall M. Teaching music in our time: student music teachers' reflections on music education, teacher education and becoming a teacher/ Review of Music Education Research, 12(4). 2010. P. 353–367.

12. Halinen I. The new educational curriculum in Finland. Режим доступу: https://www.allianceforchildhood.eu/files/Improving_the_quality_of_Childhood_Vol_7/QOC%20V7%20CH06%20DEF%20WEB.pdf

13. Holgersen S. E Music Education for Young Children in Scandinavia: Policy, Philosophy, or Wishful Thinking?/ Arts Education Policy Review, 109:3, 2008. P. 47–54. DOI:10.3200/AEPR.109.3.47-54

14. Education in Germany: Curriculum and PISA 2015. Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED577138.pdf>

15. Lindskog T., Renberg A., Tegler T. A web site analysis of music teacher education in Europe. A study of six countries [e-resource]. Режим доступу: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1325479&fileId=1325480>

16. Ministry of Education and Science in Sweden and National Agency for Education. 2001. Article no. U98.019, Curriculum for the pre-school, Lpfö 98. URL: <https://childcarecanada.org/documents/research-policy-practice/13/03/curriculum-preschool-lpf%C3%B6-98-revised-2010-sweden>

17. Music teacher training in Sweden. Пежим доступу: http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/t_content3_2_1_se.html

18. Ruismäki, Heikki & Ruokonen. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools [e-resource]. [https://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](https://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

References:

1. Brainin, V. B., & Noimann, R. (2007). Muzykalno-pedagogicheskoe obrazovanye v Germanii i Bolonskii protsess [Music and pedagogical education in Germany and the Bologna process]. Muzyka v Shkole, 3, 11–16.

2. Vakhina, O. M. (2018). Retrospektyvnyi analiz protsesu orhanizatsii muzychnoho vykhovannia u shkolakh Finliandii [Retrospective analysis of the process of organizing music education in schools in Finland]. Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky. Vol. 163 (pp. 175–179). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_163_39

3. Donska, I. (2017). Yak vlashtovana muzychna osvita v Nimechchyni: dosvid ukraïnskoi vchytelky [How to arrange music education in Germany: the experience of a Ukrainian teacher]. Retrieved from: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vlashtovana-muzychna-osvita-v-nimechchyni-dosvid-ukrayinskoyi-vchytelky>

4. Masol, L. M. (2006). Zahalna mystetska osvita: teoriia i praktyka [General art education: Theory and practice]. Kyiv: Promin.

5. Rahoziina, V. V. (2012). Rannii estetychnyi rozvytok ditei u systemi doshkillia zarubiznykh krain [Early aesthetic development of children

in the preschool system of foreign countries]. Visnyk instytutu rozvytku dytyny. Seriya: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia, 24, 123–126.

6. Stashevska I. O. (2014). Systema vyshchoi muzychnoi osvity FRN u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv [System of higher music education in Germany in the context of European integration processes]. Naukovyi visnyk Donbasu, 4. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_4_15

7. Typovi osvitni prohramy dla zakl. zahalnoi serednoi osvity: 1-2 ta 3-4 klasy [Typical educational programs for schools. general secondary education: 1-2 and 3-4 grades]. (2019). Kyiv: Vydavnytstvo «Svitoch».

8. Feicher, O. O. (2018). Zarubizhnyi dosvid Korolivstva Shvetsii u pobudovi systemy upravlinnia vyshchymy navchalnymy zakladamy mystetskoï osvity [Foreign experience of the Kingdom of Sweden in building a management system for higher education in art education]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriya: Menedzhment sotsiokulturnoi diialnosti: Vol. 1 (pp. 64–77). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucams_2018_1_7

9. Cherkasov, V. F. (2016). Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methods of music education]. Kyiv: VTs «Akademiiia».

10. Empfehlung der Kultusministerkonferenz zur kulturellen Kinder- und Jugendbildung (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.02.2007 i. d. F. vom 10.10.2013). Retrieved from: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Themen/Kultur/2007_02_01-Empfehlung-Kulturelle_Bildung.pdf

11. Georgii-Hemming, E., & Westvall, M. (2010). Teaching music in our time: Student music teachers reflections on music education, teacher education and becoming a teacher. Review of Music Education Research, 12(4), 353–367.

12. Halinen, I. (n. d.). The new educational curriculum in Finland. Retrieved from: https://www.allianceforchildhood.eu/files/Improving_the_quality_of_Childhood_Vol_7/QOC%20V7%20CH06%20DEF%20WEB.pdf

13. Holgersen, S. E. (2008). Music education for young children in Scandinavia: Policy, philosophy, or wishful thinking? Arts Education Policy Review, 109:3, 47–54. <https://doi.org/10.3200/AEPR.109.3.47-54>

14. Education in Germany: Curriculum and PISA (2015). Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED577138.pdf>

15. Lindskog, T., Renberg, A., & Tegler, T. (2007). A web site analysis of music teacher education in Europe. A study of six countries. Retrieved from: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1325479&fileId=1325480>

16. Ministry of Education and Science (2001). Curriculum for the pre-school. (Article No. U98.019 Lpfö 98). Retrieved from: <https://childcarecanada.org/documents/research-policy-practice/13/03/curriculum-preschool-lpf%C3%B6-98-revised-2010-sweden>

17. Music teacher training in Sweden. (n. d.). Retrieved from: http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/t_content3_2_1_se.html

18. Ruismäki, Heikki & Ruokonen. Roots, current trends and future challenges in music education in Finnish schools (n. d.). Retrieved from: [https://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](https://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

[www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri\[12kieliok\]2.pdf](https://www.mv.helsinki.fi/home/hruismak/julkaisut_files/HeikkiInkeri[12kieliok]2.pdf)

Mariia Vasylyvna Kormosh, Ph. D. student of A. Avdiievs'kyi Arts Faculty, National Pedagogical M. P. Drahomanov University, Kyiv, Ukraine; kormoshm.1996@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1172-9764>

The development of music education in the selected European countries in the 21st century

The article under consideration presents the analysis of Music education at its different educational stages (preschool, basic school and higher education) in European countries, in particular: Finland, Germany and Sweden. In the research process, it was clarified that the abovementioned countries are working actively to enhance the development of this education field, which is implemented via permanent financial support, perfecting the education system, securing its availability for the entire population, the existence of the appropriate programmes targeted at shaping a multitasking and artistic personality.

The characteristics of Music education structure and its organising principles in the aforementioned countries were accomplished. It was determined that Music education starts at the preschool age. In each of the countries under consideration, the preference is given to integrative teaching modes. Education programmes of the abovementioned countries are focused on the grasp and deepening of the knowledge of native and world Music culture, solfeggio, elementary Music theory (Germany); introduction to contemporary Music Art patterns (Sweden); the development of children's music skills via involving into playing musical instruments, and choral singing. The effectiveness of implementing the objectives is secured due to the number of hours dedicated to learning the discipline under consideration.

The key aspects of organising the multilevel Music and Pedagogical education in each country were clarified. It was revealed that within the process of training the future Music Art teachers, special significance is given to obtaining practical skills in their work with young learners. Within the education course students have an opportunity of perfecting their musical instruments playing skills, solo and choral singing skills, deepening their knowledge of Music theory and history, Music didactics. Large focus is given to pedagogical practice available at all the stages of studying in higher educational institutions and contributing to shaping the occupational skills of teaching the abovementioned discipline, as well as the future teachers' artistic/creative skills due to their participation in music projects.

Separate recommendations referring to perfecting the system of native Music education within the framework of European tradition/ experience in this field, as well as continuing the research within the aspect of comparative analysis of European and Ukrainian specialised Music education systems were formulated.

Key words: music education; music art; music education system; Finland; Germany; Sweden.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2021 р.